

1176 (Sabarthès, en la seva monografia *Les Manuscrits de Limoux*, p. 41).

MENCIONS ANT. En tinc de bastants, allí. *Durban* del Narbonès (no lluny de Perillós Pyr.-Or.), escrit així cap a l'a. 1020 i *Durbanno* des de 1271, pron. ⁵ *dœrbán* (Salow, *Sprachegeogr. Lgd.-Rouss.*, p. 289); i el trobo escrit *Durban* (bis) en una carta de 1597, junt amb Sigeian, Perpinyà i Vespella (*castrum* te. Salles) (RLR LVII, 475). El de l'Arieja, és d'on era el trobador Peire de *Durban* al S. XIII (Jeanrioy, *Poésie Lyrique des Troubadours* I, 406).

Durfort. Del Lot-et-G.: n'era Bernart de *Durfort*, fi S. XII i princ. S. XIII i també Raimon de *Durfort*, coetani d'Arnaut Daniel, fi S. XII (Jeanroy, o. c. I, 344-5; 1406; de l'Aude, en el Carcassès, per *Guilhem* ¹⁵ *de Durfort*, que figura en doc. de 1204 (Jeanroy, o. c. I, 378). Del Gard: 1281 *Duro Fortis*; del Tarn 1318 2 de *Durofort*; del Tarn-et-G. 1200; de l'Aude; 1093 *Durfort*; de l'Arieja 1241: «castro de *Duroforti*». Tots ells en Vincent (*Top. Fr.*, § 446). En fi als B-Pyr., ²⁰ *Duffort*, en forma encara no dissimilada: *Durfort* a. 1343, i *Dulfort* a. 1584 (P. Raymond, *Di. Top.*).

Ara bé és verament colpidor, el fet que la major part dels *Durban* occitans, igual que el català, són a prop de singles *Durfort*. El de l'Arieja *Durban* 8 k. a l'O. de La Bastide-de-Serou junt amb *Durfort* i Vileneuve-de-*Durfort*, en el cº Le Fossat, uns 22 k. al NE. de *Durban*. A l'Aude tant el castell *Durban* de 1176 com el *Durfort* del trobador Guilhem del 1204 ³⁰ són del cº de Mouthoumet. Als B-Pyr. la montagne de *Durban* és 22 k. al SSO. del hameau de *Du(r)fort*. I encara hem vist proximitat semblant entre el *Durban* i el *Durfort* del Narbonès.

Tant a *Durban* com a *Durfort* cal sospitar etimologia cèltica DURO-; que, per un camí o altre, prenia el sentit de 'lloc fort'.³ És sabut que DURO- es troba en grans masses en NLL cèltics documentats des de l'Antiguitat, com a membre de compostos: com a 1r. component (*Duro-cortorum* etc.). Holder en documenta ⁴⁰ 15, tots al Nord de França o a les Illes Britàniques (un a Tràcia; i com a 2n. membre, en cataloga 49 escampats per tota l'extensió de les dues Gàl·lies (Holder I, 383-7).

Es tracta d'un mot pan-cèltic. Contra la creença ⁴⁵ comuna ⁴ que els noms en *Duro-* inicial eren estranys a Catalunya i molt rars en el domini occità, vaig assenyalar en el meu treball aquesta parella catalana i alguns dels NLL del Midi. Tenint en compte el caràcter de castell, propi d'uns i altres, jo proposava veu-⁵⁰ re-hi altres dos compostos del DŪRO- cèltic i gàl·lic.

Durfort: trad. parcial d'un gàl·lic *DURO-NERTOS, on el mot cèltic *nerfos* 'fort' (Holder II, 1722; Horst Schmidt, 249), havia estat substituït pel seu equivalent llatí *fortis*: **Duronertos*, doncs, com *Duro-cortorum* el nom gàl·lic de Reims.

En el 2n. component de *Durban* tindriem dissimilació de nasals de DURO-MANNOS compost amb BANNOS/BENNOS.⁵ Perquè, en efecte, hi ha noms de lloc gals compostos amb -MANNOS i molts en -manos. *Dormans*,⁶⁰

poble del dept. Marne, distr. Epernay, ja *Duromanensis vicus* antigament (Holder I, 1386); CENO-MANNOS ètmon de *Le Mans* (< *cel Mans* i CENOMANNICUM > *Le Maine*). *Sego-manna* nom d'una deessa (*sego-* 'victoriós') en una inscripció trobada prop d'Uzès (Gard); ⁶ i justament aquí tindriem MANDO-DURUM en ordre invers del nostre DURO-MANNO-⁷ I com que hi ha acord a creure que això és el mateix que *mannus* 'cavall petit', tenim bona base per admetre que aquest -MANNO- gallo-cèltic significava petit.

Així, doncs, es comprèn molt perfectament la repetidíssima parella contrastant DURO-NERTO/FORTE 'castell fort' enfront de DURO/MANNO- 'fortalesa petita'.

Després de comptar ara amb força més punts de suport en l'Antiguitat ¿no es pot dir encara que tinguem petja ben segura? Però l'aportació en massa dels topònims occitans, i dels catalans, i llur aparició a parions, brillantment comprovada per les parelles contrastants *Durfort/Durban* hi ha dut un singular reforç. Que restin punts no ben sòlids, en un nivell i en l'altre, és inevitable en aquest terreny on hi ha per força tant de reconstrucció.

Ara bé quant a la parella catalana, jo havia de fer llavors una reserva: ¿serien noms manllevats d'Occitània?; perquè de la nostra no n'havia trobat cap dada antiga. Ara s'esvaeix la raó d'aquella reserva, per la doc. trobada de tots dos: en massa per a *Durfort*, no tant per al més modest *Durban*, però tots dos des de 1130 o 1150, ben arrelats en aquella posició adjacent, a la Segarra. I la repetició d'aquesta adjacència en quatre parelles occitanes de *Durban/Durfort*.

Pel cap baix, hem assegurat, doncs, que *Durfort* i *Durban* són NLL catalans d'origen cèltic. I també hem corroborat l'etimologia concreta a base del cèltic que vaig proposar aleshores. Redundant tot plegat en un augment considerable dels coneixements celtològics en la Romània.

Tot al llarg del Princ. hem anat trobant petits agregats de NLL cèltics: Alt Conflent (*Conat* etc.), NE. de l'Empordà (*Peni...*), Est del Penedès (*Badorc...*), Conca de Tremp (*Talarn, Cellemana...*), Osona (*Torelló, Múnter...*) i un parell d'escadussers a Cerdanya (*Alp, Bolquera*). Conjunt que revela el que ja podíem esperar: penetració de forts escamots de celtes, que trobant-se en minoria en un país al·lògen, romanien com petits nuclis enquistats, dispersos. Un més apareix ara en aquesta carena entre Anoia i Segarra. Bé hem de creure que ells conservaven encara el coneixement de llur idioma nacional, i per tant van aplicar la parella 'castell fort'/'castell petit' a aqueixos dos castells veïns, com ho havien estat fent en aquells diversos llocs de Llenguadoc i Gascunya.

¹ El cogn. *Durban* només el sé com a propi d'Eivissa (BDLC XII, 56) i Bna. (DAg.). — ² *Durbans*, distr. Figeac, cº Livernon. Als Basses-Pyrénées, *Durban* és una «montagne» te. Louvie-Juzon, cº Arudy (Ossau). Al Cantal és un «écart» te. Maurines, avui dissimilat en *Diffort* però consta encara com *Durfort* l'a. 1784 (Amé, *Di. Top.*). Als B-Pyr. *Duffort* (dissim.) és un «hameau», te. Assat, cº Pau (PPray-